

Kitap Özeti: Gecekondu Araştırması

Yrd. Doç. Dr. Hatice KADIOĞLU ATEŞ

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

Esra ADAM

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

Giriş

Şehirleşme dar anlamda, şehir sayısının ve şehirlerde yaşayan nüfusun artması demektir (Sosyal Planlama Başkanlığı, 1991). Doğal artış ve köyden göçler şehir nüfusunun artmasında etkilidir.

Şehirleşme salt bir nüfus hareketi değildir. İki boyutu olan bir olgudur (Sosyal Planlama Başkanlığı, 1991).

Şehirleşme toplumun farklı alanlarında meydana gelen değişimlerinin bir sonucu olarak ortaya çıkar. Tarımda meydana gelen yenilikler sonucu köyden kente yapılan göçler gibi...

Şehirleşmenin bir diğer etkisi de sosyal değişim sürecini hızlandırmasıdır. R. Keleş tarafından yapılan şehirleşme tanımı bu etkiye vurgu yapmaktadır: Şehirleşme, “Sanayileşme ve ekonomik gelişmeye paralel olarak şehir sayısının artması ve bugünkü kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplum yapısında artan oranda örgütlenme, iş bölümü ve uzmanlaşma yaratan, insan davranışları ve ilişkilerinde şehirlere özgü değişikliklere yol açan bir nüfus birikimi sürecidir.” (1976)

Ülkemizde şehirleşme süreci hızlıdır ve bölgeler arası farklılık göstermektedir. Küçük yerleşme birimleri büyük şehirlerin etkisi altına girmekte ve kaynaşmış durumda bütün haline gelmektedir. Metropollerin çevresinde bulunan iller de zamanla çekim merkezi haline gelmekte adeta belli bir merkez etrafında odaklaşmaktadır. Ülkemizde göç hareketi kademelidir. Direk köyden şehre göçten ziyade, ilçe merkezlerinden metropollere şeklindedir.

Ekonomi ve şehirleşme birbiriyle paralel bir seyir izler. Şehirleşme Batı Anadolu’ya yönelmiş olduğundan doğuya göre imkanların fazlalığı ve dolayısıyla bölgesel dengesizlikler ortaya çıkmaktadır.

Zaman zaman şehirleşme hızı sanayileşme hızının önüne geçer. Bu durumda göç alan yerde yoksulluk belirir. Şehirleşmede ortaya çıkan “sağlıksız, aşırı, çarpık,” gibi özellikler bu sebepten ortaya çıkmaktadır.

İşte gecekondu tam da bu sağlıksız gelişim sonucu ortaya çıkan bir olgudur.

Gecekondu, köylerden kentlere göç eden nüfusun, kentlerdeki konut arzının eksikliği karşısında, barınma gereksinimlerini gelir azlığı nedeniyle en ucuz yoldan giderilmesi için buldukları çözüm yoludur (Sosyal Planlama Başkanlığı, 1991).

Gecekondu köy ve şehir arasında geçiş aşaması niteliği taşır.

Ülkemizde gecekondu ve gecekonducuların yıllar itibariyle geçirdiği fiziksel ve toplumsal değişimler T. Şenyapılı tarafından dört dönemde incelenmektedir (Sosyal Planlama Başkanlığı, 1991).

1- 1945-50 Dönemi: Gecekondu ailesinin marjinal işlevleri

Gecekondu kavramı Türkiye için 1945’lerde doğmuştur diyebiliriz. Gecekondu bu dönemde kamu arazileri üzerinde, komşu ve akraba yardımı ile sadece barınma amaçlı meydana getirilen yapı niteliği taşırdı. İşsizlik sonucunda son çare olarak göç, güvencesiz ve garantisi olmayan bir çözümdü. Ayrıca bu yapılara karşı gerek halk gerekse yöneticiler tarafından belli tepkiler ortaya koyulmuştur.

2- 1950-1960 Dönemi: Gecekondu Ailesinin Marjinal Olmayan Ekonomik Statü Kazanmasının Mekânsal Etkileri

Ekonomik politika sonucu gecekondu ailelerinin yaşam biçimlerinde ve mekânsal etkilerinde büyük değişimler olmuştur. İş alanının değişmesi sonucu ailedeki gelir sürekli hale gelmiştir. Gecekondu mahalleleri potansiyel oy sağladığından bu dönemde altyapı sorunları giderilmiş mekânsal kalite yükseltilmiştir. Bu dönemde gecekondu ailesi ekonomik, politik, siyasal ve fiziki alanlarda kendini kabul ettirmiştir.

3- 1960-1970 Dönemi: Gecekondu Ailesinin Tüketici İşlevini Kazanması

Mekâna yansımaların en çok fark edildiği dönemdir. Bu dönemde gecekondu mahalleleri sefalet görünümünden kurtulmuş oldukça düzgün, altyapı imkanlarından olabildiğince faydalanmış yerleşik mahalleler halini almıştır.

4-1970-1980 Dönemi: Gecekondu Ailesinin Küçük Çaplı Toprak Spekülasyonuna Geçiş

Mahalleler şehirle bütünleşmiş, arazi değer kazanmıştır. Bu sebeple merkeze en yakın gecekondu bölgeleri çok katlı toplu konutlara dönüşmüştür. Bazı yasal düzenlemeler yapılsa dahi uygulamaya dökülemediği.

Gecekonducularla alakalı ilk yasa 1948 yılında çıkarılan 5218 sayılı yasadır. 1953 ve 1966 yıllarında da gecekondu ile alakalı yasa çıkarılmıştır. 1966 yılında çıkarılmış 775 sayılı “gecekondu” adını taşıyan

yasa Birinci ve İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planlarının ilkelerine uyan bir politika izlemiştir.

Gecekondu sorununa planlı yaklaşım öngörülen politikaların uygulanmasında etkili olamamıştır. Gecekondu sorunu sadece barınak sorunu değil, barınanların sosyo-ekonomik yapısının yansımadır. Dolayısıyla çözüm de hem ekonomik hem de sosyal politikaların başarısına bağlıdır.

1. Ülkemizde Yapılan Gecekondu Araştırmaları

Ülkemizde bu konuda yapılan araştırmalarda gecekondu kesiminin şehirli kesime göre marjinal nitelik taşıdığı vurgulanmıştır. Marjinal kesimin yaptığı işlerde sermaye gereksinimi bulunmamaktadır. Marjinal kesim yaklaşımı temelde istihdam sorununa ağırlık verir. Marjinal kesim durağan sabit görülmemelidir, burada yer alan bir kişi olanaklar çerçevesinde zamanla bu sınıftan çıkabilmektedir. Marjinal deyimi bazı kesimler tarafından eleştirilmiştir.

Erzurum'da gecekonducular üzerinde yapılan bir araştırmaya göre, bu insanlar kendilerini toplumdan kopuk görmekte bütünleşmeye karşı direnç göstermektedirler.

Gecekondu, köy aileleriyle şehir aileleri arasında belirli bir geçiş aşamasındadır (Kıray, 1981).

Kırdan şehre göçen insanlar zaman içinde ekonomik ve sosyal bakımdan şehirleşmektedirler. Şehirleşmeyi Keleş şu şekilde tanımlamaktadır: Kentleşme akımı sonucunda, toplumsal değişimin insanların davranışlarında ve ilişkilerinde, değer yargılarında, tinsel ve özdeksel yaşam biçimlerinde değişiklikler yaratma sürecidir (Keleş, 1980). Şehirleşen insanda “ekonomik ve sosyal” olmak üzere iki bakımdan değişim olmaktadır. Ekonomik bakımdan şehirleşme kişinin geçimini tamamen şehirle ve şehre özgü işlerle sağlıyor duruma gelmesiyle gerçekleşir. Sosyal bakımdan şehirleşme ise kır kökenli insanın türlü konularda, şehirlere özgü tavır ve davranış biçimlerini, sosyal ve manevi değer yargılarını benimsemesiyle gerçekleşmektedir (Ö. Şenyapılı, 1978).

Köy göçmeni genellikle 40-50 yıl içerisinde şehir insanına dönüşür. Bazıları ise kentte ne kadar yaşarsa yaşasın köy havasını hiçbir zaman tamamiyle üzerinden atamamaktadır.

Şehirleşmenin önüne geçen temel sebep ekonomik güçsüzlüktür. Ayrıca Eke şehirleşmeyi, kentle bütünleşmeyi dört boyutta açıklamıştır.

İstihdamı ilk boyut olarak sayıp önemli olan yeterli düzeyde gelir elde etmektir düşüncesini savunur. Konut sahipliği açısından, belli altyapı

hizmetlerine erişmiş bir alanda konut sahibi olmayı ikinci boyut saymıştır. Üçüncü boyutta kent fonksiyonlarına katılımı saymakta ve dördüncü boyutta ise kent hizmetlerine ulaşılabilirlik boyutuna değinmektedir.

Şehirle bütünleşmede iki grup olarak çevresel ve kişisel faktörler sayılabilir. Sosyal ilişkiler şehir hayatına uyum açısından önem taşır.

Kırla bağın koparılmaması bütünleşmeyi geciktirmektedir. Göçen, barınmak için yeterli güvenceyi elde edinceye değin kırdan kopmadığını kanıtlamak için bazı davranışlarını sürdürür.

Gecekondu modeline alternatif oluşturması açısından 1960'lı yıllarda sosyal konut modeli geliştirilmiştir. Farklı çözüm yollarına başvurulsa da çözüm bekleyen grubun homojen olmaması genellikle modellerin başarısızlığına neden olmuştur.

Kırdaki mal varlığı şehirde gecekonduya dönüştürülür. Zamanla, aslen kamu malı olan arsalar özel mülkiyete girmiştir. Bu durumda değer kazanan topraklarda spekülasyon faaliyetleri olmaktadır.

Gecekondu mahallelerinde görünüm marjinal işlerden çevre işlerine geçişte değişir. Daha düzgün, disiplinli, çok katlı yapılara geçiş gözlenmektedir.

2. Araştırmanın Amacı ve Hipotezleri:

Araştırmanın temel amacı; ülkemizde gecekonduunun fiziksel ve gecekonduunun sosyo-ekonomik özelliklerini düşünce, tutum ve davranış kalıplarındaki değişimleri tespit etmek şehirleşme eğilimini ortaya koymaktır. Bu araştırmayı takip ederek, aşamalı olarak nüfusun diğer kesimleri üzerinde de benzer araştırmalar yapılarak, toplumumuzun değişik kesimlerinde sosyal yapı belirlenmeye çalışılacak, gerekli hallerde mukayeseler yapılabilecektir (Sosyal Planlama Başkanlığı, 1991).

İlgili sektörlere yardımcı bir kaynak olacaktır. Asıl amaç ise durum tespitidir. Temel bazı hipotezlerden yola çıkılmış ayrıntıya inilmemiştir

3. Araştırma Metodu:

Üç metropoldeki gecekondu evren olarak ele alınmış, gecekondu arasındaki farkı gözlemek böylece mümkün olmuştur. Örneklemeye dayalı olarak anket tekniği kullanılmıştır.

3.1. Anketin Hazırlanması

Ağırlık verilecek noktalarla alakalı öncelikle bir literatür çalışması yapılmış ardından yetkililer ile görüşülmüştür. Asgari sayıdaki sorun bir araya getirilip anket taslağı oluşturulmuştur.

Sektörlerin katıldığı toplantılarda anketler olgunlaştırılmıştır. Daha sonra belirlenen iki gecekondu bölgesinde DİE tarafından örnek uygulama yapılmıştır.

3.2. Anketin Kapsamı: Anket üç bölümden oluşmaktadır.

3.3 Gecekondu Mahallelerinin Tespiti: Bu kapsamda DİE ile ortak çalışmalar yapılmıştır.

3.4 Örneklemenin Seçimi: Küme örnekleme tekniği kullanılmıştır. İstanbul ve Ankara'da 400 küme, İzmir'de 240 küme örnek hacmi oluşturmuştur.

3.5. Anketörlerin Eğitimi: 108 personel görevlendirilip iki günlük eğitim verilmiştir.

3.6. Anketlerin Değerlendirilmesi

4. Gecekonuda Yaşayan Hanehalkının Özellikleri:

4.1. Gecekondu Nüfusun Demografik Özellikleri:

4.1.1. Aile Büyüklüğü

Gecekondu ailesi geçiş özelliği taşımaktadır. İstanbul örneğinde aile büyüklüğü 4.92, İzmir'de 4.54, Ankara'da ise 5.19'dur (Sosyal Planlama Başkanlığı, 1991).

Genel olarak gecekonduardaki aile yapısı metropoldeki aile yapısını yansıtır. Bunun sebebi olarak da ekonomik yetersizlik sonucu çekirdek aile tipinin yaygınlaşması gösterilebilir.

4.1.2. Hanehalkı Büyüklüğü:

Ankara'da 5.05, İstanbul'da 4.82 ve İzmir'de 4.44'tür. Kırdakinin aksine çocukların evlenmesi yeni hanehalklarını oluşturmuş, evlenenler yeni ev açmıştır.

4.1.3. Yaş Yapısı: Genç bir yaş yapısı mevcuttur. Erkeklerde ve kadınlarda yaş ortalaması 15-34 arasında yoğunlaşmaktadır.

Gecekondu nüfus, yaş yapısı yönünden iki üç yerleşim biriminin ortasında bir nitelik taşır (Sosyal Planlama Başkanlığı, 1991).

Ankara, İstanbul, İzmir’de Örneklem Nüfusun Yaş Yapısı

Yaş Grupları	Ankara			İstanbul			İzmir		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
12-14	9.0	8.7	8.9	9.0	8.1	8.7	8.2	7.2	7.7
15-19	16.8	18.3	17.6	15.6	16.1	15.9	14.5	15.2	14.8
20-24	14.6	15.7	15.1	12.6	13.9	13.3	12.8	14.0	13.3
25-29	13.4	12.5	12.9	12.1	12.4	12.3	12.6	12.7	12.6
30-34	10.6	10.6	10.6	11.6	11.2	11.5	12.4	12.0	12.2
35-39	9.5	9.5	9.5	9.6	9.5	9.6	9.6	10.0	9.8
40-44	6.6	5.8	6.2	7.3	6.9	7.2	7.8	6.2	7.0
45-49	5.8	6.2	6.0	6.1	6.0	6.1	6.0	6.1	6.0
50-54	4.9	3.9	4.4	5.1	4.7	4.9	4.9	5.4	5.2
55-59	3.7	3.5	3.6	4.1	4.0	4.1	4.2	3.3	3.8
60-64	2.6	2.0	2.3	2.9	2.6	2.8	3.3	3.4	3.3
65+	2.5	3.2	2.8	3.3	3.9	3.6	3.8	4.6	4.2
TOPLAM%	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Toplam Nüfus	3556	3402	6958	3450	3250	6700	1885	1819	3704

4.1.4. Medeni Durum:

Çoğunluk evlidir bu da gecekonduda aile yaşantısı olduğunu kanıtlamaktadır. Evlilik yaş ortalaması ise kıra özgedir, şehre göre daha erken yaşlarda evlilik görülmektedir. Hanehalkı reislerinin ilk evlenme yaşları 21 iken eşlerinin üç büyük kentte 17.4 ile 18 arasında değişmektedir.

4.1.5. Şehre Göç, Yerleşme ve Şehirde Yaşayış Süreleri:

Genelde gecekondu mahallelerini aynı yöreden gelenler oluşturur.

İstanbul neredeyse her yöreden göç alırken, yurt dışından gelen göçmenlerin de yerleştikleri yer olmaktadır. Köyden göçenlerin oranı üç ilde farklılık göstermekle beraber, Ankara en fazla köy kökenli nüfusa sahiptir. İstanbul diğer metropollere göre daha önceki dönemlerden gecekondu oluşumuna sahiptir.

Üç şehre yapılan göçün ortak ve ağırlıklı sebebi ekonomik kaygılardır. Tayin sebebiyle göç de yine üç şehrin ortak paydasında yer alır.

4.2. Gecekondu Nüfusun Sosyal Özellikleri:

4.2.1. Eğitim Durumu

Okuma-yazma bilmeyenlerin oranı düşük ve ilkökul mezunları çoğunluktadır.

Hanehalkının öğrenim durumu (Yüzde Dağılımı)

	Ankara	İstanbul	İzmir
Okur-Yazar Değil	14.3	13.5	15.0
Okur Yazar Fakat Okul Bitirmemiş	7.5	9.9	9.2
İlkokul	57.1	59.1	59.1
Orta ve Dengi	12.1	9.6	9.3
Lise ve Dengi	7.6	5.5	6.0
Yüksek Okul	1.0	0.9	0.7
Geçersiz Cevap	0.4	1.4	0.7
Toplam	100.0	100.0	100.0

Çocukların eğitim durumu (12+)

	Ankara	İstanbul	İzmir
Okur- yazar değil	1.7	1.8	3.2
Okur-yazar fakat okul bitirmemiş	2.5	3.3	5.5
İlkokul	56.0	65.3	62.8
Orta ve Dengi	24.5	19.1	18.3
Lise ve Dengi	14.1	9.3	9.3
Yüksekokul	1.4	1.2	.9
Toplam	100.0	100.0	100.0

4.2.2. İşgücü Yapısı

Kendine has bir işgücü yapısı mevcuttur.

4.2.2.1. İşgücünün Yaş Yapısı

Çalışan nüfus genç bir yapıya sahiptir.

Ankara'da gecekondulu işgücünün yüzde 73,5'i, İstanbul'da yüzde 72,8'i, İzmir'de 73,2'si, 15-39 yaş grubunda yoğunlaşmaktadır (Sosyal Planlama Başkanlığı, 1991).

Hanehalkı reislerinin işgücüne katılma oranları ise Ankara'da yüzde 77, İstanbul'da yüzde 75,4, İzmir'de ise yüzde 73,5'dir (Sosyal Planlama Başkanlığı, 1991).

4.2.2.2. Çalışmama Nedeni:

Hanehalkı reislerinin çalışmama nedenleri arasında; emeklilik, ev kadını olmak, işsiz ve çalışamaz halde bulunmak ve irat sahibi olmak belirtilmiştir. Sebeplerin ağırlığı üç şehirde farklılaşmaktadır.

Öğrenim durumuna göre incelendiğinde ilkokul ve üstü eğitim görenlerde öğrencilik temel çalışmama nedenidir.

4.2.2.3. İş Bulma Yolları

Bu konuda kişinin kendi çabaları başta olmak üzere arkadaş veya akraba yardımıyla da işe girmek söz konusu olmaktadır.

4.2.2.4. İş Kolları-Meslek Yapısı

Belli başlı bazı iş kollarında yoğunlaşma olmaktadır.

Sosyal güvenceden yoksun, dağınık, yüzer-gezer, eğitim gerektirmeyen meslekler marjinal sektör başlığı altında toplanmıştır (Sosyal Planlama Başkanlığı, 1991).

Ankara'da çevre işler hâkim durumdadır. İstanbul'da çevre işlerden merkez işlere belirli bir geçiş olmuştur. İzmir'i Ankara ve İstanbul'dan ayıran tarımda çalışan bir grubun bulunmasıdır.

Marjinal sektör daha önce de belirtildiği gibi durağan değildir. Marjinal sektörden zamanla küçük girişimlere geçiş mevcuttur. Marjinal sektörde belirli bir yaş grubu yoktur, her yaş grubundan çalışan olabilmektedir.

Hanehalkının iş kollarına göre dağılımı

	Ankara		İstanbul		İzmir	
	Frekans	Yüzde dağılımı	Frekans	Yüzde dağılımı	Frekans	Yüzde dağılımı
Fabrika işçisi	91	3.7	482	18.3	173	11.9
Küçük üretimci	28	1.1	70	2.7	17	1.2
K. üretimde işçi	249	10.1	480	18.2	203	13.9
Kü. Gi. Tamirci	44	1.8	43	1.6	40	2.7
Kü. Girişimde İşçi	247	10.0	198	7.5	152	10.4
İnşaat işçisi	127	5.2	136	5.2	133	9.1
Tic.hane sahibi	62	2.5	113	4.3	47	3.2
Tica. Çalışanlar	131	5.3	139	5.3	63	4.3
İdari pers. Benz	330	13.4	166	6.3	98	6.7
Hiz.sekt.tek.ele	91	3.7	52	2.0	40	2.8
Eğ. Sağ. Güv. Kor. Hiz.	138	5.6	95	3.6	68	4.7
Diğer hiz. İşyeri sahibi	66	2.7	77	2.9	30	2.1
Diğer hiz. Çalışan	664	27.0	436	16.6	280	19.2
Marjinal sektör	132	5.4	98	3.7	67	4.6
Serbest meslek	17	0.7	23	0.9	10	0.7
Tarım	7	0.3	4	0.2	30	2.1
Yurtdışı	36	1.5	17	0.7	6	2.1
Geçersiz cevaplar	2	0.1	2	.1	-	-
	2462	100.0	2631	100.0	1457	100.0

4.2.2.5. İş Değiştirme-Devingenlik

Gecekonuda iş değiştirme süresi genellikle 1-5 yıl arasında değişmektedir. Eldeki verilerin yetersizliği, özellikle daha önceki işlerle ilgili elde edilen verilerin sadece üçte bir oranında olması bunu bir modele oturtmayı engellemiştir.

4.2.2.6. Çocukların Çalışma Durumu

Çocukların (12+) Ankara'da yüzde 29,9'u, İstanbul'da yüzde 38,8'i, İzmir'de ise yüzde 37'si çalışmaktadır (Sosyal Planlama Başkanlığı, 1991). Çocuklar genellikle çirak olarak çalışmaktadır. Babalarından farklı mesleklerde oldukları gözlemlenmiştir.

4.2.2.7. Hanehalkı Reislerinin Eşinin Çalışma Durumu

Nitekim HHR'nin Ankara'da yüzde 35'i, İstanbul'da yüzde 38'i, İzmir'de yüzde 54'ü karısının para kazanmak amacıyla çalışmasına izin verilmesini uygun görmektedir (Sosyal Planlama Başkanlığı, 1991).

4.2.2.8. Sosyal Güvenlik Durumu

Örnekleme çıkan gecekondu çalışan nüfusun Ankara'da yüzde 72,2, İstanbul'da yüzde 74,2, İzmir'de yüzde 75,2'sinin sosyal güvencesi mevcuttur (Sosyal Planlama Başkanlığı, 1991).

Göçülen yerde belli bir süre geçirdikten sonra genelde güvenceli bir işe sahip olma söz konusudur.

4.2.2.9. Ek İş Durumu

Ek iş bulma durumunun yaygın olduğu düşünülse de üç şehirden elde edilen verilere göre ek işe sahip olma çok az bir orana sahiptir.

4.2.2.10. Mesleki Eğitim

Yetişkinlere göre genç nüfus mesleki eğitim alma eğilimine daha fazla sahiptir. Kızlar erkeklere oranla mesleki kurslardan daha fazla yararlanmaktadır. Üç şehirde de aynı kurslar ilgi görmektedir.

Mesleki kursa katılma oranı

	Ankara	İstanbul	İzmir
HHR	3.1	3.2	5.3
Çocukları	7.7	6.7	6.5
Hanehalkı ortalaması	5.1	4.0	5.7

4.2.2.11. İşyerine Ulaşım Durumu

Gecekondular dağınık yerleşim gösterdiklerinden bu konuda genelleme yapmak zordur. Örneklemden yola çıkarak bakıldığında genelde toplu taşıma araçlarının en fazla tercih edilen taşıt olduğu görülmektedir. Ancak ulaşım masrafından kurtulmak amacıyla genellikle yürüme tercih edilmektedir.

4.3. Sosyal İlişkiler

Daha önce de denildiği gibi gecekondu aile bir geçiş ailesidir. Kentsel koşullar değişime iterken kırsaldan kalma alışkanlıklar ve değerlerin korunmaya çalışılması bu geçişi oluşturur. Elbette değişimler söz konusudur ve bu değişim sosyal bakımdan şehirlileşme olarak adlandırılır.

4.3.1. Aile İçi İlişkiler

Kadının aile içindeki yerini belirleyen temel etken eğitimidir. Kadınların üç kentte de okur-yazar olma oranları yüksek fakat işgücüne katılımları düşüktür. Aile içinde karar almada kadının ailedeki yerini belirleyen etmenlerdendir. Üç kentte de genellikle HHR'lerinin çoğu aile ile ilgili kararları eşleriyle aldıklarını belirtmişlerdir. HHR'lerinin eşlerinin işgücüne katılımıyla ilgili görüşlerine yer veren tablo aşağıdaki gibidir:

“Sizce bir koca, para kazanmak amacıyla karısının çalışmasına izin vermeli midir?”

	Ankara	İstanbul	İzmir
Evet	34.9	37.6	54.1
Hayır	60.4	58.0	42.1
Kararsız	4.2	3.4	2.4
Geçersiz cevap	5	1.0	1.4
Toplam	100.0	100.0	100.0

HHR'lerinin çocukların isteklerine karşı tutumu ise şehirde kalış süresi ve öğrenim düzeyiyle doğru orantılıdır.

Yaşlılarla birlikte oturmama ve geniş aile tipinin yaygın olmaması gecekondulu şartlarından kaynaklanmaktadır.

4.3.2. Memleket İle İlişkiler

Gecekonduluların köyle ilişkisi sürdükçe şehre adapte olması gecikir. Memlekete geri dönme isteği ise genellikle az olmaktadır. Bunun sebebi ise konut sahibi olup bir işe tutunmuş olmaktır. Yani kurulu düzenin bozulması tercih edilmemektedir. Memleket ile kurulan ilişkinin sebepleri arasında; tatil, ziyaret, hasat, ailevi nedenler, resmi nedenler, sağlık bulunur.

Kondu sahiplerinin köydeki yakınları şehirdeki hizmetlerden yararlanırken konaklama ve danışma olarak buradan yararlanır. Bu da gecekondunun üstlendiği bir başka görevdir.

Memleketten gelen yakınların geliş sebepleri arasında; gezmek, iş aramak, hastaneye gitmek/tedavi, okul ve kurs, askerlik, ziyaret bulunmaktadır.

Maddi destek olması açısından memleketten gelen erzak ve dayanıksız kimi mallar ailenin ekonomik açıdan az da olsa baskıdan kurtulmasına yardımcı olmaktadır. Öte taraftan şehirden memlekete genelde hediyelik eşya, para veya yiyecek gönderilmektedir. Fakat hiçbir şey göndermeyenler çoğunluktadır.

4.3.3. Kentteki İlişkiler

Gecekondulu mahalleleri genel olarak aynı yerden gelenlerden oluşur. Gecekonduluların kentteki ilişkilerinde birinci sırayı komşuluk ilişkileri haliyle hemşehrileriyle kurdukları ilişkiler alır. Kırsal nitelikli ilişkiler sürmektedir diyebiliriz.

Kent ilişkilerinin bir uzantısı olarak kurumlardan faydalanma sayılabilir. Örneğin hastaneden yararlanma oranı her üç kentte de yüksektir. Hastalık durumunda tercih sırasına göre; hastane, özel doktor ve sağlık ocağı gelmektedir. Fakat diğer iki kentten farklı olarak Ankara'da ikinci sırada sağlık ocağı bulunurken üçüncü sırada özel doktor yer almaktadır.

Eğlence kurumu olarak sinemaya gitme oranı üç şehirde de düşüktür. Nitekim tiyatro sinemadan da düşük oranlara sahiptir. Bunun sebepleri arasında düşük eğitim ve gelir düzeyi sayılabilir.

4.4. Sosyal Tutum ve Beklentiler

4.4.1. Boş Zamanı Değerlendirme ve Kitle Haberleşme Araçlarından Yararlanma Durumu

Hanehalkı reislerinin yaygın olarak boş zamanlarını; TV seyretme, komşu veya arkadaşlarla konuşma, kahveye gitme etkinlikleriyle geçirdikleri söylenebilir.

Gecekonuda okuma yaygın değildir, eve dergi alma alışkanlığı da çok azdır. Gazete ise dergi ve kitaplara nazaran daha çok okunmaktadır.

Okuma oranları azken bunun yerini dolduranlar kitle iletişim araçları olmaktadır. Bunların başında TV ve radyo gelmektedir. TV'de üç kentte de en yaygın olarak haber izlenmektedir.

4.4.2. Çocuklarla İlgili Tutum ve Beklentiler

Bir araştırmaya göre kadınlar tarafından belirtilen ideal çocuk sayısı 2'dir.

HHR'lerinin Ankara'da yüzde 72'si, İstanbul'da yüzde 66,3'ü, İzmir'de yüzde 66,8'i iki çocuğu ideal görmektedir (Sosyal Planlama Başkanlığı, 1991).

HHR'lerinin çocukların eğitimi ile ilgili bakış açıları kendi öğrenim düzeyleriyle ilişkilidir. HHR'lerine eğitimin amacı sorulduğunda; ilerde iyi kazanç, meslek edinmek, bilgili insan olmak en yaygın cevapları teşkil eder. HHR'nin öğrenim düzeyi yükseldikçe bilgili insan olma amacı önem kazanmaktadır. Çocukların tahsil süreleri konusunda ise yüksek tahsil yapmaları gerektiği cevabı çoğunluktadır.

Çocukların seçmesi istenilen meslekler

Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız
Doktor (36,6)	Doktor (25,3)	Doktor (38,2)	Doktor (26,8)	Doktor (34,0)	Öğretmen (25,8)
Mühendis (13,3)	Öğretmen (23,9)	Mühendis (15,2)	Öğretmen (19,2)	Mühendis (14,3)	Doktor (22,2)
Subay (10,9)	Hemşire ve ebe (12,2)	Subay (7,3)	Hemşire ve ebe (13,2)	Subay (7,2)	Hemşire ve ebe (11,25)
Öğretmen (5,10)	Avukat (4,2)	Öğretmen (6,1)	Ev kadını (6,9)	Öğretmen (5,7)	Ev kadını (6,14)
Avukat (5,2)	Polis (3,5)	Avukat (3,8)	Avukat (3,8)	Avukat (4,4)	Avukat (4,42)

HHR'lerinin yüzde 70 civarı üç kentte de din eğitiminin okulda verilmesi gerektiği taraftarıdır. Şehirde kalış süresi arttıkça din eğitiminin okulda verilmesine daha sıcak bakılmaktadır.

4.4.3. İş Durumu İle İlgili Beklentiler

Beklentilerin ilk sırasını yeterli kazanç alırken ikinci sırayı da sosyal güvence almaktadır.

İş kurma teşebbüsünü gösterenler ise çok azdır. Bunun için gerekli sermayeyi ise kendi imkanlarıyla elde etmişlerdir. Teşebbüsün az olmasının sebepleri arasında; sermaye yetersizliği ve tecrübesizlik vardır.

4.4.4. Yaşanan Çevre İle İlgili Değerlendirmeler

Hanehalkına yaşanan mahallede eksikliği olan mekanlar sorulmuştur. Açık uçlu olarak verilen cevaplar olabildiğince kategorize edilmeye çalışılmıştır. Bunlar arasında; eğitim hizmetleri, altyapı hizmetleri, çocuk bahçesi, park-piknik yeri gibi yeşil alan sayılabilir.

Çevre temizliği ile alakalı olarak hanehalkına yönlendirilen sorular arasında çöplerin atıldığı yer de vardır. Çöp bidonu cevabı; İstanbul'da 87,7, Ankara'da yüzde 81,8, İzmir'de 90,9 oranında verilmiştir. Verilen diğer cevaplar; sokağa, bahçeye, denize, dereye, genel çöplük, pazar yeri, boş araziye, kuyuyadır.

Belediyelerin çöpleri düzenli olarak toplayıp toplamadığının sorulduğu soruya, üç kentte ortalama yüzde 70 civarlarında evet denilmiştir.

4.5. Ekonomik Özellikler

4.5.1. Gelir

Ev gelirine katkıda bulunanlar arasında HHR'nin yanında belli oranda bazı evlerde çocukların da olduğu bilinmektedir.

Hanehalklarının aylık geliri (TL)

Aylık gelir	İstanbul	Ankara	İzmir
0-49.999	3.29	6.31	7.21
50.000-99.999	37.84	50.13	46.82
100.000-149.999	27.15	23.64	27.23
150.000-299.999	27.15	17.72	16.21
300.000+	4.57	2.20	2.53
Toplam	100.00	100.00	100.00

Hanehalkının işten elde ettiği gelir yanında ek gelirim yok diyenlerin yüzdesi; İstanbul'da 77,6, Ankara'da 79, İzmir'de 81.6'dır. Olanların ek geliri ise; faiz ve kira geliri, yurtdışından gelir, tarım geliri, memleketten nakdi gelir gibi yerlerden olmaktadır.

4.5.2. Evde Üretim

Üç kentte de ortalama yüzde 96,7 oranında evde üretim olmadığı belirtilmiştir. Yüzde 2 civarlarında örgü öreerek üretim olduğu belirtilmiştir.

4.5.3. Tasarruf

Tasarrufların değerlendirilme şekilleri

Bina, ev, dükkân almak	5.25	2.30	7.25
Arsa-arazi almak	3.15	1.00	1.58
Hayvan almak	0.00	0.15	0.08
Altın almak	4.20	3.05	2.50
Motorla taşıt almak	0.90	0.85	1.42
Dayanıklı tüketim malları almak	7.60	7.30	7.67
Bankada mevduat	3.90	1.75	2.50
İşini geliştirmek	2.75	1.50	1.83
İnşaat	1.45	0.70	1.33
Kooperatife üye	0.20	0.00	0.08
Döviz almak	0.20	0.00	0.00
Ailesine yardım	0.10	0.05	0.08
Evde para biriktirmek	0.10	0.00	0.00
Yiyecek	0.05	0.00	0.00
Hisse senedi olarak	0.00	0.05	0.08
Tasarrufum yok	70.15	81.30	73.60
Toplam	100.00	100.00	100.00

4.5.4. Kentsel Yaşama En Yoğun Katılım Alanı: Tüketim

Gecekonduğunun kentteki en önemli işlevi ekonomiktir. Taksitle alışveriş tüketici işlevini gerçekleştirmede en önemli işlev sayılmaktadır. Sahip olunan yaygın tüketim malları arasında; teyp, siyah-beyaz TV, buzdolabı, çamaşır makinası bulunmaktadır.

Yılların geçmesi rağbet edilen tüketim mallarını değiştirmemiştir.

Taksitle alışverişin önemli işlev gördüğüne değinmiştik. En çok dayanıklı tüketim malı alımında taksit kullanılmaktadır, giyecek ve yiyecek bunu takip etmektedir. Taksitle alımı en fazla tercih edilen mal buzdolabıdır. Taksit kullanımı gelire paralel bir seyir izler.

Şehirde kalış süreleri uzadıkça taksit müessesesinden yararlanma yaygınlaşmakta bu anlamda kentin modern kesiminde yaygın olan tüketimi kolaylaştırıcı bir mekanizma gecekondular kesiminde de etkinliğini sürdürmektedir (Sosyal Planlama Başkanlığı, 1991).

Hanehalklarının genelde yüksek gelirli olanları bu şehirde veya başka bir yerde gayrimenkullere sahiptir.

5. Gecekonunun Fiziki Özellikleri

Çalışmanın bu bölümünde gecekonduların fiziki özellikleri ve mülkiyet durumu ile ilgili sorular değerlendirilmiştir (Sosyal Planlama Başkanlığı, 1991).

5.1. Konutta Kat Durumu ve Mülkiyet Durumu

Konutun kat miktarı

Kat miktarı	İstanbul	Ankara	İzmir
1 kat	51.42	76.69	58.33
2 kat	30.27	19.77	30.04
3+ kat	18.31	3.54	11.13
Toplam	100.00	100.00	100.00

F. Yetman'ın çalışmasına göre İstanbul Kağıthane'de 1966 yılında tek katlı konutların oranı yüzde 57,5 iken 1971 yılında tek katlı konutların oranı aynı yerde yüzde 15,4'e düşmüştür (Sosyal Planlama Başkanlığı, 1991).

Konutun mülkiyet durumu sorulduğunda üç kentte de en fazla kendime ait cevabı alınmıştır. Kiracıyız cevabı ise ikinci sıradadır.

Kirada oturanların gelirlerindeki artışa paralel olarak verilen ev kirasında da artış gözlenmektedir. Yani gelir durumu iyileştikçe daha pahalı ve belki de nitelik olarak daha iyi konutlara geçiş yapılmaktadır.

Şehirde kalış süresi arttıkça oturlan konutun mülkiyeti kendime ait diyenlerin oranı buna paralel olarak artmaktadır (Sosyal Planlama Başkanlığı, 1991). Kiracılıkta ise tam tersi söz konusudur.

Konutların kat miktarı ile kiracı olma durumu arasında paralellik vardır. Konutlarda kat miktarı arttıkça kiracı olma oranı da artmaktadır.

Ankara'da konutun genişletilmesi hususunda diğer iki kentten farklı olarak yatay olarak ekleme yapma söz konusudur. İstanbul ve İzmir'de

gelir ve kat adedi arasında doğru orantı vardır. Kat ilavelerinin amaçları arasında kira geliri elde etmek ve çocukların barınmasını sağlamak vardır.

5.2. Arsa Bedelinin Ödenme Şekli ve Mülkiyet Durumu

Üç kentte de arsa bedelini ödeme şeklinin sorulduğu soruya cevap vermeyenlerin oranı hemen hemen örneklem grubunun yarısıdır. Cevap verenler taksit veya peşin olarak ödediklerini belirtmişlerdir. Arsa bedelini ödemek için gelirin büyük bir kısmı kullanılmaktadır.

Farklı tapularla veya tapusuz bu arsaya sahip olma söz konusudur. Şehirde kalış süresinin artmasıyla müstakil tapuya sahip olma oranı da artmaktadır.

Evin arsasına sahip oluş şekilleri arasında; kamu arazisini çevirme, daha önce çevirenden satın alma, daha önce çevirenden miras, akraba veya komisyoncudan alış bulunmaktadır.

5.2. Konuta Sahip Olma Şekli ve Maliyet

Konuta sahip olma şekli

Konuta sahip olma şekli	İstanbul	Ankara	İzmir
Satın aldım	25.34	23.21	22.94
Yaptırdım	49.12	37.64	47.69
Kendim yaptım	21.12	35.19	23.36
Akraba, hemşehri yardımı ile	1.18	0.76	0.56
Miras kaldı	2.75	3.21	5.45
Toplam	100.00	100.00	100.00

Gelirin artmasına bağlı olarak aldım ve satın aldım diyenlerin oranı da artmaktadır.

Gecekonuların yapım yılına bakıldığında üç kentte de büyük oranın 1970-1979 yılları arasında olduğu görülmüştür. Şehirde kalış süresi arttıkça yaptırdım ve kendim yaptım cevapları ağırlık kazanmaktadır.

Konutları yaparken üç kentte de nakdi yardım almadım diyenler çoğunluktadır. Yardım alanlar ise yakınlarından borç aldıklarını belirtmişlerdir.

5.4. Konut Büyüklüğü

Hanehalkına evin büyüklüğünün yeterli olup olmadığı konusunda yöneltilen soruya üç kentte ortalama 68,43 oranında evet olarak cevaplandırılmıştır. Evet cevabının çokluğu, gerektiğinde evi genişletilebilme olanağı sahip olunmasındandır.

5.5. Hanehalkı Kolaylıkları

İstanbul'un diğer iki kente göre daha iyi durumda olduğu gözlenmiştir. Gelirle ilişkisi kurulduğunda gelirdeki artış hanehalkı kolaylıkları değerlerinde de artışa neden olur.

Öte yandan hanehalkı kolaylıkları ile evin büyüklüğü karşılaştırıldığında büyüklük arttıkça müstakil tuvalet, banyo, mutfak, su ve elektriğe sahip olan konutların oranı artmaktadır (Sosyal Planlama Başkanlığı, 1991).

5.6. Konutun Planının Yapılış Şekli

Şehirde kalış süresi arttıkça kendim yaptım diyenlerde artış olmuştur, bu süre biraz daha uzadığında mimar veya mühendise yaptırma eğilimi arttığı görülmektedir. Başka bir planı uygulamada şehirde kalış süresi arttıkça artış gösteren tercihlerdendir çünkü bu çevreyle bütünleşme anlamına da gelmektedir.

5.7. Konutu Isıtma Sistemi ve Kullanılan Yakıt Türü

Üç kentte de ağırlıklı olarak odun ve kömür kullanıldığı saptanmıştır. En yaygın ısınma aracı ise yine üç kentte ortak olarak, sobadır.

Kullanılan Yakıt Türleri

Yakıt türleri	İstanbul	Ankara	İzmir
Odun	69.40	88.35	93.50
Kömür	97.70	96.70	94.00
Talaş	0.85	2.45	1.33
Gazyağı	0.30	0.10	0.92
Ağaç kömürü	0.05	0.00	0.00
Gazete kâğıdı	0.30	0.00	0.00
Koni parçası	0.05	0.05	0.00
Tezek	0.05	0.95	0.00

Hanehalkının gelecekte sahip olmak istedikleri konut çoğunlukla müstakil ve bahçelidir.

Şehirde kalma süresi arttıkça İstanbul'daki hanehalkının tercihi bahçeli evden ve apartman dairesinden yana olmaktadır.

Sonuç

1. Gecekondu ailesi birçok yönden geçiş ailesi özelliği taşımaktadır. İzmir gecekonducuları, Ankara gecekonducularına göre metropol özelliklerini daha fazla taşımaktadır.

2. Şehirde kalış süresi arttıkça aile küçülmektedir. Çocukların evlenmesi kırdakinin aksine yeni hanelerin oluşumuna zemin oluşturmaktadır.

3. Yaş yapısı olarak gecekondu nüfusu gençtir.

4. Mahalleler çoğunlukla hemşehrilerden oluşmaktadır.

5. İstanbul Türkiye'nin bütün bölgelerinden göç almaktadır. İzmir çevreden ve doğudan daha yoğun göç almaktadır. Ankara ise köylerinden ve çevre illerden yoğunluklu göç almaktadır.

6. İstanbul diğer iki kente göre daha eski bir gecekondu oluşumuna sahiptir.

HHR'nin ortalama olarak gecekonduya oturdukları süre İstanbul'da 19, İzmir'de 18, Ankara'da 17 yıldır (Sosyal Planlama Başkanlığı, 1991).

7. Şehre geliş sebebi çoğunlukla ekonomik temellidir. Geçinme, iş bulabilme vs.

8. Şehre ilk geliş aşamasında tercihen kendi yörelerinden insanların bulunduğu mahalleler seçilmektedir. Şehirde kalış süresi uzadıkça mahalle değiştirme eğilimi olabilmektedir.

9. Mevcut eğitim durumu üç kentte de benzerlik göstermektedir.

Okuma-yazma bilmeyenlerin oranı düşük, ilkokul mezunu olanlar çoğunluktadır (Sosyal Planlama Başkanlığı, 1991).

10. Hemen hemen her alanda kendine özgü nitelikleri olan gecekondu nüfus, işgücü yapısı olarak da kendine özgüdür.

11. Ankara'da çevre işler hakimdir. İstanbul'da çevre işlerden merkez işlere geçiş olmuştur. İzmir'de ise çevreden merkez işlere geçiş özelliği vardır.

12. BAĞ-KUR türü olanaklar marjinal sektöre örgütlü bir nitelik sağlamıştır (Sosyal Planlama Başkanlığı, 1991).

13. Çalışanlar 1-15 yıldır şehirde oturmaktadır.

14. İşteki devingenlikle alakalı analizler sınırlıdır. Değişim genellikle 1-15 yıl arasında olmaktadır. Sektör içi devingenlik söz konusudur.

15. Çocuklar genellikle çırak olarak çalıştığından, küçük üretim ve küçük girişimde işçi olarak istihdamları mevcuttur.

16. HHR'nin eşlerinin çalışma oranları düşüktür.

17. Şehirde belli bir süre geçtikten sonra sosyal güvenceye sahip olunmaktadır. Çalışanların üçte ikisi sosyal güvenceye sahiptir.

18. Gecekondu ailesi sosyal açıdan şehirlileşme sürecine katılmaktadır. Bu yüzden belli değişimlere uğramaktadır.

19. Geleneksel bir öge olarak başlık parasına karşı tutumlar bazı kesimlerce değişse de etkisi tümünden kaybolmamıştır.

20. Gecekondularda geniş aile tipi yaygın değildir.

21. Köyle ilişkiler devam ettiği için şehre adapte olma, davranış ve tutumlarda değişme gecikmektedir. Güvenceli ve sürekli geliri olan bir işe sahip olduktan sonra köyle ilişkiler farklılaşır.

22. İlişki ağı kırsaldaki gibi olmasına rağmen kentin hizmetlerinden imkanlar el verdiğince yararlanma söz konusudur.

23. Kültür hizmetlerinden yararlanma oranı düşüktür. Kitle iletişim araçlarından özellikle TV önemli bir yere sahiptir.

24. Çocukların eğitimi önemsendiği için fazla çocuk sahibi olmak istenmemektedir. Çocukların edinecekleri mesleklerde iyi kazanç elde etmeleri en önemli faktör olarak görülmektedir.

25. Bir iş için öncelikli kriter iyi kazanç sağlaması olarak belirtilmiştir. Sosyal güvencesi olmasa dahi kazancın iyi olması o işi cazip kılan özelliktir.

26. Gecekondu, göçenlerin en önemli ve hatta tek varlıklanma aracıdır.

27. Oturacakları bir gecekonduya sahip olduktan sonra bile, kırdan kente göçenlerin “tasarruf etme”, “tasarruflarını değerlendirme” ve “spekülasyon amacına yönelik” gecekondu yapma eğilimlerinin yüksek olduğu görülmektedir (Sosyal Planlama Başkanlığı, 1991).

28. Aylık gelirin çoktan aza doğru sıralaması; İstanbul, İzmir ve Ankara şeklindedir.

29. Ek gelir kaynağı olarak faiz ve kira İstanbul ile İzmir’de görülürken tarımdan elde edilen ek gelir Ankara’da görülür.

30. Ekonomik iyileşme sağlandıkça gecekonduyunun da iyileştiği görülmektedir.

31. Kentin tüketim pazarına katılım yoğun olmaktadır.

32. Tüketici işlevde en önemli araç taksitle alışveriş olmaktadır.

33. Göç etmeden önceki gelirle karşılaştırıldığında, gelir de artış görülse de ekonomik durumun iyileştiğini iddia etmek yanıltıcı olmaktadır.

34. Evde üretim görülmemektedir.

35. Hanehalkının yüzde yirmisi tasarruf gücüne sahiptir. İlk sırada dayanıklı tüketim malları, ikinci sırada gayrimenkul yer almaktadır.

36. Gecekonducular ilkin tek katlı olarak inşa edilse de sonraki yıllarda kat ilave etme oldukça yaygındır. Diğer iki kente nazaran Ankara’da daha az görülmektedir.

37. Gecekondu mülk sahipliği oranı üç şehirde de yüzde 70 olarak bulunmuştur (Sosyal Planlama Başkanlığı, 1991).

38. Gecekonducularda kira miktarı giderek artış göstermiştir.

39. Gecekondu arsalarının yarısının daha önce arsayı çevirenden satın aldığı ortaya çıkmıştır (Sosyal Planlama Başkanlığı, 1991).

40. Gecekonduyu önceki yıllardaki gibi kişinin kendisinin inşa etmesi yaygın olmamakla beraber, hem gecekonduyu yaptıran maliyeti

fazla olmakta hem de düzensiz gelişmenin ekonomiye maliyeti yüksek olmaktadır.

41. Gecekonduların ilk yaygınlık kazandığı dönem 1970-1979 yıllarıdır.

42. Gecekondu sanıldığı gibi aksine ucuz bir konutlanma biçimi değildir. Yapılan toplam harcamayla kentin modern kesiminde bir daire alınabileceği saptanmıştır.

43. Gecekondu yapım aşamasında kişi ekonomik açıdan kendi imkanlarını kullanmıştır.

44. Gecekondu şimdiki değeriyle gecekondu satın alma gücünün çok üzerindedir. Bu yüzden gecekondu kiracılığı yaygınlaşmıştır.

45. Konut başına düşen nüfus en yoğun Ankara'da olmakla beraber, her üç kentte de hanehalkı yoğunluğu modern kesimle benzerdir.

46. İstanbul gecekondu hanehalkı kolaylıkları açısından diğer iki kente göre daha iyi bir durumdadır. Üç kent de hanehalkı kolaylıklarına yüzde 70 oranında sahiptir.

47. Gecekondu gelecekte sahip olmak istediği konut bahçeli bir ev biçimindedir.

48. Mahalle eksikleri ile ilgili olarak en çok alt-yapı ve sağlık ocağı üzerinde durulmuştur.

KİTABIN KÜNYESİ

Gecekondulaştırma Araştırması (1991)

TC Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı

Sosyal Planlama Başkanlığı

İçindekiler

Giriş

1. Ülkemizde Yapılan Gecekondulaştırma Araştırmaları
2. Araştırmanın Amacı ve Hipotezleri
3. Araştırma Metodu
 - 3.1. Anketin Hazırlanması
 - 3.2. Araştırmanın Kapsamı
 - 3.3. Gecekondulaştırma Mahallelerinin Tespiti
 - 3.4. Örneklem Seçimi
 - 3.5. Anketörlerin Eğitimi
 - 3.6. Anketlerin Değerlendirilmesi
4. Gecekondulaştırma Yaşayan Hanehalkının Özellikleri
 - 4.1. Gecekondulaştırma Nüfusunun Demografik Özellikleri
 - 4.1.1. Aile Büyüklüğü
 - 4.1.2. Hanehalkı Büyüklüğü
 - 4.1.3. Yaş Yapısı
 - 4.1.4. Medeni Durum
 - 4.1.5. Şehre Göç, Yerleşme ve Şehirde Yaşama Süresi
 - 4.2. Gecekondulaştırma Nüfusunun Sosyal Özellikleri
 - 4.2.1. Eğitim Durumu
 - 4.2.2. İşgücü Yapısı
 - 4.2.2.1. İşgücünün Yaş Yapısı
 - 4.2.2.2. Çalışmama Nedeni
 - 4.2.2.3. İş Bulma Yolları
 - 4.2.2.4. İş Kolları Meslek Yapısı
 - 4.2.2.5. İş Değiştirme Devingenlik
 - 4.2.2.6. Çocukların Çalışma Durumu

- 4.2.2.7. Hanehalkı Reislerinin Eşlerinin Çalışma Durumu
- 4.2.2.8. Sosyal Güvenlik Durumu
- 4.2.2.9. Ek İş Durumu
- 4.2.2.10. Mesleki Eğitim
- 4.2.2.11. İşyerine Ulaşım Durumu
- 4.3. Sosyal İlişkiler
 - 4.3.1. Aile İçi İlişkiler
 - 4.3.2. Memleket İle İlişkiler
 - 4.3.3. Kentteki İlişkiler
- 4.4. Sosyal Tutum ve Beklentiler
 - 4.4.1. Boş Zamanı Değerlendirme ve Kitle Haberleşme Araçlarından Yararlanma Durumu
 - 4.4.2. Çocuklarla İlgili Tutum ve Beklentiler
 - 4.4.3. İş Durumu İle İlgili Beklentiler
 - 4.4.4. Yaşanan Çevre İle İlgili Değerlendirmeler
- 4.5. Ekonomik Özellikler
 - 4.5.1. Gelir
 - 4.5.2. Evde Üretim
 - 4.5.3. Tasarruf
 - 4.5.4. Kentsel Yaşama En Yoğun Katılım Alanı: Tüketim
- 5. Gecekonunun Fiziki Özellikleri
 - 5.1. Konutta Kat Miktarı ve Mülkiyet Durumu
 - 5.2. Arsa Bedelinin Ödenme Şekli ve Mülkiyet Durumu
 - 5.3. Konuta Sahip Olma Şekli ve Mülkiyet Durumu
 - 5.4. Konut Büyüklüğü
 - 5.5. Hanehalkı Kolaylıkları
 - 5.6. Konutun Planının Yapılış Şekli
 - 5.7. Konutu Isıtma Sistemi ve Kullanılan Yakıt Türü
- 5. Sonuç